

Sygnatura akt I Ca 18/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2015 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Iwona Podwójniak

Sędziowie: SO Joanna Składowska

SR (del.) Izabela Matusiak

Protokolant: Magdalena Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2015 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G.

przeciwko A. B. i P. P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Wieluniu

z dnia 7 listopada 2014 roku, sygn. akt I C 796/13

1. oddała obie apelacje;
2. zasądza od A. B. i P. P. na rzecz Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. solidarnie kwotę 1 200 (jeden tysiąc dwieście) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;
3. przyznaje adwokat H. P. i nakazuje wypłacić z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Wieluniu kwotę 1 476 (jeden tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych brutto z tytułu zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I Ca 18/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 czerwca 2013r. skierowanym do Sądu Rejonowego w Wieluniu Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo - Kredytowa im. F. S. w G. wystąpiła solidarnie przeciwko P. P. i A. B. o zapłatę 40 039,65 złotych, z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP od dnia 21 czerwca 2013r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 2 400,00 złotych.

Pozwani nie uznali powództwa, wnoszą co jego oddalenie.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 7 listopada 2014r. Sąd Rejonowy zasądził solidarnie od P. P. i A. B. na rzecz (...) im. (...) w G. kwotę 40 039,65 złotych, z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP od dnia 21 czerwca 2011r. do dnia zapłaty; rozkładając zasądzoną należność na 40 miesięcznych rat, pierwsza rata w kwocie 1 039,65 złotych, a kolejne w kwotach po 1 000,00, płatne do dnia 25 każdego miesiąca, poczynając od miesiąca następnego od uprawomocnienia się wyroku; nie obciążając pozwanych kosztami postępowania.

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

(...) im. (...) w G. w ramach swojej działalności udzielił K. P. pożyczki w kwocie 35 000,00 złotych, na podstawie umowy z dnia 23 września 2009r. Zabezpieczeniem spłaty umowy pożyczki było poręczenie oraz ubezpieczenie ATUT.

S. P. - małżonek pożyczkobiorcy udzielił tego samego dnia poręczenia za spłatę w/w pożyczki. Podpisując umowę pożyczki i poręczenia K. P. i S. P. oświadczyli, iż otrzymali regulamin udzielania kredytów i pożyczek w (...), plan spłaty pożyczki, zestawienie szacunkowych kosztów postępowania sądowego i egzekucyjnego, do poniesienia których zobowiązany będzie pożyczkobiorca w razie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego przez (...), tabelę opłat (...) oraz, że zapoznali się z ich treścią.

Umowa stanowiła, że od niespłaconego w całości lub w części kapitału, a od dnia wniesienia powództwa od całości zadłużenia pobierane są odsetki według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP.

W dniu 9 czerwca 2010r. zmarł S. P.. W wyniku przeprowadzonego postępowania spadkowego Sąd Rejonowy w Wieluniu w sprawie I Ns 158/11 wydał w dniu 9 marca 2011r. postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po S. P., zgodnie z którym spadek po w/w nabyli na podstawie ustawy: żona K. P. oraz dzieci A. B. i P. P. po 1/3 części każde z nich.

W dniu 8 maja 2011r. zmarła K. P..

Pismem z dnia 8 sierpnia 2011r. powód wypowiedział pożyczkobiorcy umowę z powodu zaprzestania terminowej spłaty zobowiązania. Wypowiedzenie powróciło do nadawcy z adnotacją, iż pożyczkobiorca zmarł.

Pozwani złożyli oświadczenia o przyjęciu spadku po matce K. P. z dobrodziejstwem inwentarza.

W dniu 17 grudnia 2012r. powód wezwał pozwanych do zapłaty całej należności z tytułu niezapłaconej pożyczki. Wezwanie zostało doręczone pozwanym w dniu 19 grudnia 2012r. i pozostało bez odpowiedzi.

A. B. jest osobą bezrobotną, bez prawa do zasiłku. Pozostaje na utrzymaniu opieki społecznej.

P. P. jest rencistą i z tego tytułu otrzymuje świadczenie w wysokości 1 300 złotych. Na utrzymaniu ma żonę i małoletniego syna.

Sąd Rejonowy wskazał, iż i z chwilą śmierci pożyczkobiorcy roszczenie z tytułu umowy pożyczki stało się natychmiast wymagalne, zgodnie z zapisami § 15 statutu oraz § 24 regulaminu. Wobec postawienia w stan wymagalności roszczenia objętego umową, wierzyciel mógł żądać zwrotu pożyczki do poręczyciela jako dłużnika solidarnego. Z uwagi na to, iż poręczyciel S. P. zmarł, to pozwani jako spadkobiercy poręczyciela ponoszą odpowiedzialność za długi spadkowego swojego ojca, w tym z tytułu umowy poręczenia.

Spadkobierca nabywa spadek z chwilą jego otwarcia, co skutkuje odpowiedzialnością spadkobierców za zobowiązania, których podmiotem był zmarły, niezależnie od źródła, z którego dany stosunek obligacyjny wypływa. (art. 922 kc, art. 924 kc, art. 925 kc).

Ze stanu faktycznego sprawy nie wynika, aby pozwani spadek po ojcu odrzucili albo przyjęli z dobrodziejstwem inwentarza. Przyjęcie spadku wprost lub niezłożenie żadnego oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia

spadku w terminie 6 miesięcy od daty dowiedzenia się o śmierci spadkodawcy, skutkuje odpowiedzialnością za długi spadkowe całym majątkiem spadkobiercy. Do chwili działu spadku spadkobiercy ponoszą odpowiedzialność solidarną za długi spadkowe. (art. 1034 § 1 kc).

Pozwani przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza jedynie po swojej matce - pożyczkobiorczyni. Jednakże w ocenie Sądu Rejonowego, okoliczność ta nie ma znaczenia dla ustalenia zakresu ich odpowiedzialności jako spadkobierców poręczyciela. Wierzyciel w pozwie wskazał wyraźnie, iż roszczenia dochodzi w oparciu o dziedziczenie długów spadkowych wynikających z umowy poręczenia podpisanej przez S. P., a nie z tytułu dziedziczenia długów spadkowych wynikających z umowy pożyczki podpisanej przez K. P.. W tej sytuacji Sąd nie mógł zastosować art. 1031 § 2 kc i zastrzec na rzecz pozwanych prawa powoływania się w toku egzekucji na ograniczenie odpowiedzialności wynikające z przyjęcia spadku po matce z dobrodziejstwem inwentarza.

Niezasadnym był również w ocenie Sądu Rejonowego zarzut przedawnienia roszczenia objętego pozwem.

Zgodnie z generalną regułą ustaloną w art. 120 § 1 zd. 1 kc, bieg przedawnienia roszczenia rozpoczyna się w dniu, w którym roszczenia stało się wymagalne. W przedmiotowej sprawie zobowiązanie poręczyciela S. P. miało charakter terminowy, bowiem wynikało z treści umowy. Jak wynika z treści statutu i regulaminu (...), potwierdzonego zapisami ustawy - prawo spółdzielcze, członka zmarłego skreśla się z rejestru członków spółdzielni ze skutkiem od dnia, w którym nastąpiła śmierć, a w myśl art. 35 ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo - kredytowych, w razie ustania członkostwa roszczenie o zwrot pożyczki lub kredytu staje się wymagalne z dniem ustania członkostwa. Roszczenie o niespłaconą pożyczkę stało się wymagalne z chwilą śmierci dłużnika - K. P., to jest w dniu 8 maja 2011r. Powództwo zostało wytoczone w dniu 21 czerwca 2013r., a więc przed upływem 3 letniego terminu przedawnienia.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, zawarcie przez K. P. umowy ubezpieczenia tytułem zabezpieczenia spłaty zaciągniętej umowy pożyczki nie ma wpływu na odpowiedzialność pozwanych. Umowa ubezpieczenia nie zwalnia dłużnika z długu. Zakład ubezpieczeń jest uprawniony do spełnienia świadczenia wynikającego z umowy ubezpieczenia na ręce wierzyciela w razie śmierci dłużnika, ale nie następuje to automatycznie. Ubezpieczenie jako zabezpieczenie spłaty pożyczki jest w istocie zabezpieczeniem interesów wierzyciela, który w sytuacji niewywiązywania się z umowy, w razie zajścia okoliczności objętych ryzykiem ubezpieczenia, może żądać spełnienia świadczenia od dłużnika lub jego spadkobierców, bądź od zakładu ubezpieczeniowego według swojego uznania. Odpowiedzialność bowiem tych podmiotów jest odpowiedzialnością in solidum, co oznacza, że zarówno dłużnik, jak i zakład ubezpieczeń jest odpowiedzialny wobec wierzyciela na innej podstawie, a wybór kto ma spełnić świadczenie leży po stronie wierzyciela.

W ocenie Sądu Rejonowego, sytuacja materialna i osobista pozwanych nie uzasadniała oddalenia powództwa. Ujemne następstwa niespłacenia pożyczki przez pożyczkobiorcę nie mogą być usuwane przez zastosowanie art. 5 kc.

O rozłożeniu świadczenia na raty Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 353 § 1 kc, przy zastosowaniu art. 320 kpc.

Mając na uwadze trudną sytuację materialną i życiową pozwanych, na podstawie art. 102 kpc odstąpił od obciążenia pozwanych kosztami procesu.

Oboje pozwani wnieśli apelacje od wyroku Sądu Rejonowego, zaskarżając orzeczenie w zakresie pkt 1 i 2, podnosząc następujące zarzuty:

1.naruszenia prawa materialnego:

- art. 118 kc poprzez jego niewłaściwą interpretację powodującą nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia całości roszczenia objętego pkt. 1 wyroku,
- art. 5 kc poprzez brak jego zastosowania w sytuacji, gdy umowa pożyczki z dnia 23 września 2009r. nosi cechy wyzysku, ze względu na bardzo wysokie oprocentowanie, a należność przeterminowana skutkuje odsetkami

wynoszącymi aż czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP oraz odsetkami karnymi; brak jest możliwości płatniczych po stronie skarżących, znajdują się w złej sytuacji życiowej, brak po ich stronie jakiegokolwiek korzyści z roszczenia dochodzonego pozwem, wiedzy o istnieniu długu K. P. oraz zachodzi całkowita nierównowaga finansowa stron w tym procesie;

2. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy poprzez:

- brak ustalenia daty, od której roszczenie strony powodowej stało się zadłużeniem przeterminowanym, to jest brak zbadania kiedy nastąpiło pierwsze opóźnienie w spłacie raty pożyczki,

- brak zbadania jaki wpływ na roszczenie powoda ma umowa ubezpieczenia kredytu zawarta tytułem zabezpieczenia spłaty zaciągniętej pożyczki,

- brak określenia właściwego zakresu podstawy faktycznej powództwa i zakresu ich odpowiedzialności za długi spadkowe, a to w sytuacji braku przeprowadzenia postępowania spadkowego po pożyczkobiorcy K. P. zmarłej po poręczycielu.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wnieśli o:

1. uchylene zaskarżonego wyroku w części uwzględniającej powództwo oraz ustalającej wysokość i ilość miesięcznych rat i przekazanie sprawy w tej części do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu,

ewentualnie:

2. zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, a z ostrożności procesowej ustalenie rat w wysokości po 200 złotych miesięcznie.

Strona powodowa domagała się oddalenia apelacji oraz zasądzenia od pozwanych zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszym rzędzie do zarzutów skarżących w zakresie przedawnienia roszczenia, należy wskazać, iż wbrew przedstawionej argumentacji, Sąd Rejonowy - na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów - ustalił, że przed śmiercią K. P. nie zalegała z płatnością którejkolwiek z rat pożyczki, a na podstawie stosownych unormowań ustawowych i statutowych, roszczenie strony powodowej stało się wymagalne z chwilą ustania członkostwa pożyczkobiorczyni na skutek jej śmierci, jest to zatem data 08 maja 2011r. Twierdzenia o wcześniejszej wymagalności nie mają jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych.

Możliwość zastosowania art. 388 § 1 kc natomiast, regulującego instytucję wyzysku zależy od spełnienia dwóch obiektywnych przesłanek, a mianowicie rażącej dysproporcji wzajemnych świadczeń i przymusowego położenia, niedoświetła lub niedoświadczania wyzyskanego oraz jednej przesłanki subiektywnej, polegającej na świadomym wykorzystaniu we własnym interesie wyzyskanego; przy czym pomiędzy niedoświetłem, niedoświadczaniem oraz przymusowym położeniem a zawarciem umowy określonej treści istnieje musi związek. Co więcej, z żądaniem zmiany świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, unieważnienia umowy podmiot dotknięty wyzyskiem musi wystąpić w ciągu dwóch lat od zawarcia, umowy, w przeciwnym razie uprawnienia te wygasają (art. 388 § 2 kc). Dla zakwestionowania ważności i skuteczności zawartej przez K. P. umowy pożyczki żadną miarą nie może być zatem wystarczające stwierdzenie o zbyt wysokiej stopie odsetek, w szczególności, gdy nie przekraczała ona poziomu maksymalnego z art. 359 § 2¹ kc. Co więcej, czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego - 12 % obecnie stanowi wartość zbliżoną do stopy odsetek ustawowych - 8%, natomiast w roku 2014 przez pewien czas była o punkt procentowy niższa (12% do 13%).

Jak podkreślił Sąd Rejonowy, istotą solidarnej odpowiedzialności pożyczkobiorcy i poręczyciela jest możliwość dochodzenia przez wierzyciela całości lub części świadczenia od nich łącznie, lub od jednego z nich wg swojego wyboru. Prawem powoda było zatem skierowanie żądania spłaty pożyczki do pozwanych jako następców prawnych poręczyciela, którzy z mocy art. 922 kc wstąpili z mocy prawa w jego sytuację w zakresie obowiązków o charakterze majątkowym. Dla tej odpowiedzialności nie ma żadnego znaczenia, kto jest spadkobiercą po pożyczkobiorcy i brak stosownego urzędowego stwierdzenia tego faktu.

Bez wpływu na ocenę zgodności żądania z zasadami współzycia społecznego pozostaje brak równowagi finansowej stron. Zaprezentowany w tym zakresie przez skarżących tok rozumowania prowadziłby do konstatacji, że np. żaden z banków nie mógłby domagać się na drodze sądowej zwrotu udzielonego kredytu, bowiem z natury rzeczy jest podmiotem o znacznie wyższym potencjale ekonomicznym niż przeciętny kredytobiorca, a idąc dalej żaden z obywateli nie mógłby wystąpić z jakimkolwiek pozwem przeciwko osobie znacznie uboższej. Tego rodzaju rozumowania nie sposób zaaprobować.

Istota dziedziczenia polega na automatycznym - z mocy samego prawa - wejściu w sytuację spadkodawcy. Dziedziczeniu podlegają nie tylko aktywa, ale również pasywa, a więc zobowiązania. Oczywistą jest sytuacja, że to nie spadkobierca a spadkodawca jest stroną umów, to on zaciąga zobowiązania i jest adresatem świadczenia wzajemnego drugiej strony. Ta okoliczność nie może być zatem postrzegana, jako odbiegająca od występującej standardowo, w normalnym toku rzecz i obciążać kontrahenta. Dla ochrony spadkobierców służą określone instytucje prawa spadkowego - możliwość odrzucenia spadku, przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, czy też uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku pod wpływem błędu. Pozwani z możliwości tych nie skorzystali.

Bez znaczenia dla zasadności roszczeń powoda pozostaje zawarta przez pożyczkobiorczynię umowa ubezpieczenia. Wbrew twierdzeniom apelacji, nie była to umowa ubezpieczenia kredytu, lecz następstw nieszczęśliwych wypadków. Jako podmiot uprawniony z umowy w razie śmierci K. P. został w niej wskazany S. P., a zatem po jego śmierci uposażonymi stali się pozwani. Powód nie nabył praw do dochodzenia jakichkolwiek świadczeń od ubezpieczyciela, a ciężar niewystąpienia o ich wypłatę obciąża pozwanych; nie przesądzając o skuteczności takiego działania, o której decydują szczegółowe warunki ubezpieczenia.

Na zakończenie stwierdzić należy, że proponowana przez skarżących wysokość rat -200 złotych miesięcznie, skutkowałaby rozłożeniem płatności na okres ponad 16 lat, czego - przy pozbawieniu powoda odsetek za ten okres korzystania z jego środków - żadną miarą nie sposób ocenić jako rozstrzygnięcia uwzględniającego interesy obu stron. Ostateczny termin spłaty zobowiązania wyznaczony zaś przez Sąd Rejonowy to czerwiec 2018r., przy terminie spłaty pożyczki wynikającym z umowy - 30 sierpnia 2014r. Za całą pewnością zatem to bardzo korzystne dla pozwanych rozstrzygnięcie uwzględnia ich trudną sytuację życiową.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy oddalił apelacje, jako bezzasadne na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na zgodnie z art. 98 § 1 i 3 kpc i 105 § 2 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc oraz 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych...” z dnia 28 września 2002r. (tj. Dz.U. z 2013r., poz. 490), zasądzając od pozwanych na rzecz powoda zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 1 200 złotych.

O wynagrodzeniu pełnomocnika ustanowionego dla pozwanej z urzędu Sąd orzekł wg stawki minimalnej, zgodnie z § 2 § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia ministra sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. „w sprawie opłat za czynności adwokackie...” (tj. Dz.U. z 2013r., poz. 461).